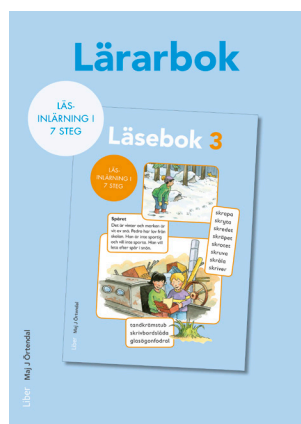
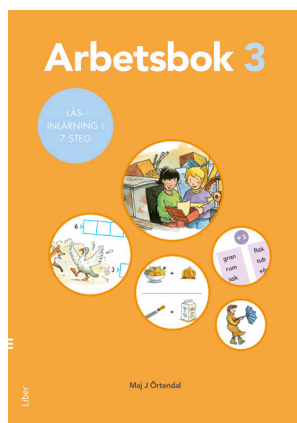
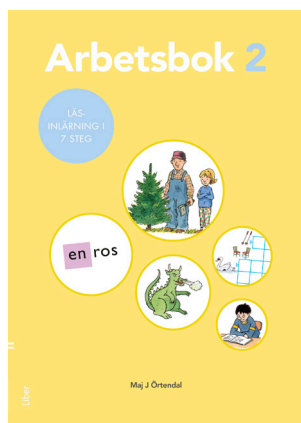
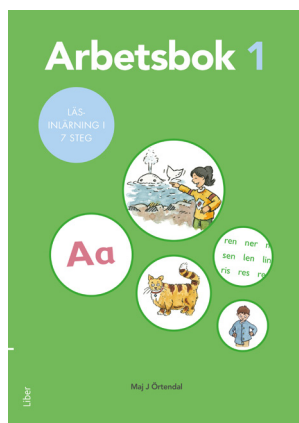
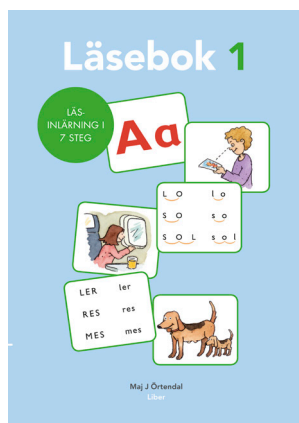

Introduktion

Läsinlärning i 7 steg

NYHET!
Bokstavskort

Maj J Örtendal
Liber

Beskrivning av 7-stegsmetoden

Läsinlärning i 7 steg är en metod som hjälpt många elever att knäcka läskoden och därmed stärkt deras självförtroende. **Läsinlärning i 7 steg** är ett omtyckt läromedel som varit till stor hjälp för lärare och elever i läsundervisningen.

Det här är ett kompletterande produktstöd till serien **Läsinlärning i 7 steg**. En mer djuplodande beskrivning av hur du som lärare använder materialet finns i lärarböckerna.

7-stegsmetoden bygger på ljudningsmetoden, så kallade phonics, som har ett brett stöd i vetenskaplig forskning som hävdar den fonemiska medvetenhetens betydelse och kopplingen bokstav–språkljud för läsframgång. Läsforskningen är numera helt överens om att läsinlärning bör ske utifrån en strukturerad ljudningsmetod.

De två första stegen i metoden är ljudsegmentering och ljudsyntes. Dessa steg är viktiga förutsättningar för att knäcka läskoden. För att förstå hur det alfabetiska systemet fungerar behöver eleven ha förmågan att kunna dela upp ett ord i dess språkljud och att kunna ljuda samman språkljud till ett ord. De två första stegen i 7-stegsmetoden är därför ljudsegmentering och ljudsyntes.

I de tre första läsövningarna i *Läsebok 1* laborerar man endast med långt o-ljud + hålljuden s, l, r och m, vilka bildar ord med två och tre ljud. Kartläggningen av fonologisk medvetenhet (*Lärarybok 1–2*, s. 92 och s. 96.) visar i regel vilket som är lättast för eleven, ljudsegmentering eller ljudsyntes. En grundregel är att alltid börja med det som är lättast. Vid undervisning av en elev innebär det inga svårigheter, men vid undervisning av en grupp elever får man pröva sig fram vilket som fungerar bäst.

I regel är det lättast att börja med ljudsegmentering. Varje träningstillfälle börjar med att de genomgångna bokstäverna repeteras på följande sätt:

1. Bokstäverna läses, dvs. eleverna säger bokstävernas språkljud. Sambandet bokstavstecken och språkljud måste bli säkert.
2. Läraren formar bokstävernas språkljud med munnen (mimar) och eleverna får säga vilket ljud som åsyftas och peka på bokstaven.
3. Läraren säger bokstävernas språkljud och eleverna visar motsvarande bokstavskort.
4. Läraren säger bokstävernas språkljud och eleverna skriver bokstavstecknen i luften, på bänken/bordet, på whiteboard-tavlan eller i skrivboken.

Läraren väljer lämpligast ut någon/några av övningarna ur läseböckerna vid varje träningstillfälle.

Steg 1 – Ljudsegmentering

Ljudsegmentering innebär att dela upp ett ord i dess minsta enheter, ljuden/fonemen. Det är lämpligt att läraren först visar hur det går till genom att sätta upp magnetmarkörer på tavlan/whiteboardtavlan.

OBS!
Börja med
det som är
lättast för
eleven.

LÄSÖVNING 1 Oo Ss Ll

Säg bokstävernas språkljud!

O S L
l o s

Läs!

Os os os
Lo lo lo
So so so
Sol sol sol

1

Läsinlärning i 7 steg Läsebok 1

ÖVNING 1 OSLRM oslr m

Dra streck mellan stor och liten bokstav.

M O L
o L S R
s m r

Skriv orden med små bokstäver.

OS	RO
LO	ROS
SO	ROR
SOL	LO
MOS	SOL

2

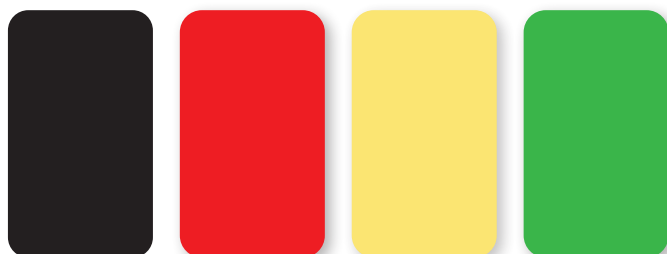
Läsinlärning i 7 steg Arbetsbok 1

Förberedelse för Läsoövning 1

1. Bokstäverna o, s, l repeteras enligt beskrivningen ovan.
2. Följande ord ska tränas: os, lo, so, sol. Orden kan illustreras med bilder från t.ex. *Laborativt läsmaterial* (s. 64).
3. Ett ord i taget uttalas av läraren och elevens uppgift är att i rätt ordning säga vilka ljud som ordet består av samtidigt som varje ljud från vänster till höger markeras med en markör.
4. De fyra orden ljudsegmenteras i en följd.
5. Övningen kan ske med en elev eller med en grupp på 2–4 elever. Vid en grupp av elever ljudsegmenterar alla det aktuella ordet på en gång. En elev kan sedan få vara "sekreterare" och högt visa själva ljudsegmenteringen av det aktuella ordet för läraren och sina kamrater. Vid ljudsegmentering av nästa ord får en annan elev vara "sekreteraren" osv.

Material

Eleven har exempelvis 6 markörer. För de yngsta eleverna är det en fördel att använda de gröna och gula markörerna. Färgerna har ingen betydelse, utan varje kort representerar ett ljud oavsett färg. Senare i läsutvecklingen kan man med fördel övergå till att använda markörkorten med en svart och en röd sida. När dessa kort används representerar svart sida konsonant-ljud och röd sida representerar vokal-ljud. Se *Bokstavskort med markörer*.

Instruktion till eleven/eleverna

"Nu ska vi lyssna på och leka med ord. Jag säger ett ord och du/ni ska dela upp det i småbitar, ljud. Du/Ni ska samtidigt lägga en markör för varje ljud."

Steg 2 – Ljudsyntes

Ljudsyntes innebär att kunna höra vilket ord det blir när enskilda språkljud sätts samman.

1. Ljudsyntes görs på samma fyra ord som i ljudsegmentering (Steg 1).
2. Varje ljud uttalas som det låter i ordet med ca 2 sekunders mellanrum mellan varje ljud. Läraren placerar en markör för varje ljud, förslagsvis magnetmarkörer på tavlan eller whiteboardtavlan. Uttalet ska vara entonigt, dvs. ordets naturliga betoning är borttagen. Elevens uppgift är att säga vilket ord det blir, om man drar samman ljuden.

Instruktion till eleven/eleverna

"Nu ska vi lyssna på och leka med ljud och ord. Jag säger ett ord till dig/er, men jag säger det på ett litet konstigt sätt – jag säger det i småbitar, i ljud. Du/Ni ska lyssna noga och försöka höra vilket ord det blir om man drar samman ljuden. För varje ljud jag säger sätter jag upp en markör på tavlan/whiteboardtavlan."

Det kan förekomma att eleven/eleverna har särskilt stora svårigheter med att höra vilket ord det blir av de presenterade ljuden. Då kan det vara en fördel att sätta upp de aktuella bilderna på t.ex. whiteboardtavlan. Att se och välja bland bilderna underlättar genomförandet av ljudsyntesen. Bilder finns i *Laborativt läsmaterial*.

Steg 3 – Bygga orden

1. Nu är det dags att bygga de fyra orden med bokstavskorten. Ett antal bokstavskort på varje aktuell bokstav ska ligga på bordet. Obs! Endast de bokstäver som används i de fyra orden ska ligga framme. Orden uttalas tydligt för eleven, lämpligast i följande ordning: os, lo, so och sol.

2. I början kan gärna de stora bokstäverna (versalerna) användas. De flesta känner igen stora bokstäver i större utsträckning än små bokstäver. Men eleverna bestämmer själva vilka bokstäver de vill bygga med.
3. Andra alternativ är att använda magnetbokstäver, skriva på datorn eller skriva med pennan.
4. När denna övning är klar ligger de fyra orden på elevens bänk.

Steg 4 – Läsa orden

Eftersom sambandet mellan bokstavstecken och språkljud är väl förankrat och orden är väl bearbetade genom ljudsegmentering och ljudsyntes brukar detta steg inte vålla några större problem för de flesta av eleverna.

1. En elev i taget läser de fyra orden. Vid läsningen ska eleven peka och ljuda samtidigt. Det är viktigt att det inte blir något uppehåll mellan de olika ljuden. Ljuden får inte plockas som pärlor på en tråd.

2. Bokstavskorten kan med fördel placeras en bit ifrån varandra. Vid sammanljudningen sätter eleven pekfinger under L och gör sedan en båge med fingret på bänken och ljudar samtidigt L:et, dvs. låter L:et höras ända tills eleven kommer fram till O:et då L:et får glida över till O-ljudet. Det längre avståndet mellan bokstavskorten gör att eleven får längre tid på sig att ställa om från L-ljud till O-ljud.
3. Om inte eleven känner sig redo för att läsa orden bör eleven vänta och få möjlighet att träna ytterligare på steg 1–3.

Steg 5 – Samtal om ordens betydelse

Det är mycket viktigt att tidigt i avkodningsträningen sätta fokus på ordens innehåll. Men observera att det är först när avkodningen är klar som eleven kan tyda orden. Samtal ska föras om ordens betydelser:

- Orden kan förklaras med bilder. Plocka ut lämpliga bilder från *Laborativt läsmaterial*.
- Eleverna förklarar vad ordet betyder.
- Samtala om de ord som har flera betydelser.
- Eleverna sätter in ordet i en mening.

Detta steg kan naturligtvis komma tidigare i metoden. Det viktiga är att ordförståelsen och senare läsförståelsen tidigt sätts i fokus i läsinläringen.

Steg 6 – Upprepad läsning av orden

Innan det är dags för detta steg är det viktigt att de föregående stegen fungerar bra, speciellt steg 1–4. Läraren får avgöra utifrån elevernas reaktioner hur många gånger de första stegen måste tränas. När eleven läser orden med en bra ljudningsteknik, dvs. klarar sammanljudningen, är det dags för Läsövning 1 i *Läsebok 1*. Eleverna kan då lämpligen börja med att ”läsa” bokstäverna, dvs. säga bokstävernas språkljud och sedan läsa orden. Vid sammanljudningen är det viktigt att eleven pekar på bågarna mellan bokstäverna och ljudar samtidigt.

Det får inte bli något uppehåll mellan vokaler och konsonanter. Om det uppstår problem vid sammanljudningen av ord med tre bokstäver, t.ex. ordet sol kan man med fördel använda *onset and rime-metoden*. Det är lättast för eleven att läsa rimdelen först, t.ex. ol och sedan lägga till onsetsdelen t.ex. s. Eleven kan då ljuda på s och låta s-ljudet glida över till ol. Forskning har visat att *onset and rime-metoden* kan underlätta ordavkodningen (Goswami, 1994).

Steg 7 – Läsläxa

Jag rekommenderar följande när det gäller läsläxa:

- Läsläxa ska inte förekomma förrän eleven kan läsa orden med en god sammanljudningsteknik. Specialläraren som undervisar enligt 7-stegsmetoden bestämmer, när det är lämpligt med läsläxa.
- Eleven kan under tiden med fördel få "läsläxa" som innebär att en vuxen läser högt för barnet i lämpliga småböcker.
- Läsövningarna i *Läsebok 1* och *2* är tänkta att användas som läsläxa.
- Varje läsövning ska förberedas med de sju stegen i metoden. Förberedelserna är mycket viktiga i början av läsinlärningen. De bör genomföras före alla läsövningar i *Läsebok 1*.
- I *Läsebok 2* får läraren bedöma utifrån elevernas kunskap och förmåga, när förberedelserna enligt de sju stegen behövs.
- Läsläxan innebär att eleven får repetera det som redan är genomgången i skolan. Träningen hemma innebär s.k. överinlärning.
- Föräldrarna informeras om att ta aktiv del av läsläxan, det vill säga att lyssna på barnets högläsning och samtala om ordens betydelser. Det är också viktigt att barnet får återberätta och svara på frågor om innehållet.
- Det är lämpligt att eleven har ett läskort, där datum och aktuella sidor antecknas. Det ska också finnas plats för föräldrars signatur, så att läraren kan se att läxan är gjord.
- I början av träningen enligt 7-stegsmetoden finns det inte utrymme för små läsläxor från den ena dagen till den andra under skolveckan eftersom läxorna ska vara väl förberedda. I ett senare skede är det emellertid värdefullt för läsutvecklingen med en liten väl förberedd läsläxa ca 4 gånger i veckan.
- Till sist är det mycket viktigt med en mottagare i skolan, dvs. att eleven får "läsa upp" läxan för sin lärare.

Läsinlärningsmetoden i 7 steg kan även användas till äldre elever. Svårighetsgraden på de ord som ska tränas får naturligtvis anpassas till elevernas förmåga. Som markörer vid ljudsegmentering och ljudsyntes rekommenderas att man i stället för gröna och gula markörer använder markörer med svart respektive röd sida. I stället för att bygga orden med bokstavskort kan eleverna skriva orden.

Extra träning med stavelser

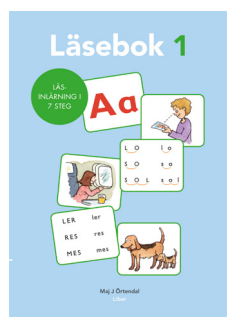
När sammanljudningen visar sig vara särskilt svår för en elev kan träningen göras ännu mer systematisk med sammanljudning av stavelser. I *Läraryboken till Läsebok 1-2* finns det i kopieringsunderlag (s. 109) förslag på stavelser till läsövningarna i Läsebok 1.

Läraren kan lämpligast göra egna skriftliga övningar med stavelser som sedan kan användas vid flera tillfällen. Eleven får information om att det endast är en sammanljudningsövning och att det inte alltid är riktiga ord som läses. Övningen består av stavelser med två ljud. Träningen börjar med sammanljudning av stavelser med vokal – konsonant eftersom det är lättast för eleven. Träningen med stavelserna kan göras på bl.a. följande sätt:

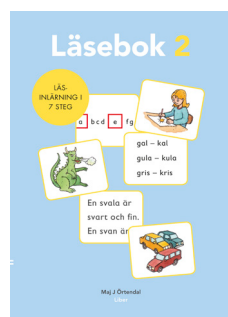
- Ringa in och samtala om de stavelser som betyder något.
- Bilda nya ord genom att lägga till bokstäver i början eller i slutet av stavelsen.

Arbetsböcker

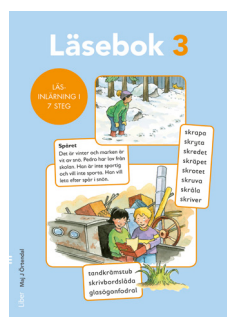
Till varje *Läsebok* i serien finns en *Arbetsbok* som tränar skrivande utifrån samma moment som läsövningarna. På så sätt tränas både läsning och skrivande som en helhet. Arbetsböckerna innehåller skrivövningar och laborationsövningar som befäster fonem, morfem, stavelser och hela ord, så att mönster i skriftspråket framträder för eleven. När de språkliga mönstren befästs ökar förutsättningarna för eleven att automatisera läsningen. Samtidigt läggs också grunden för en god skrivförmåga.

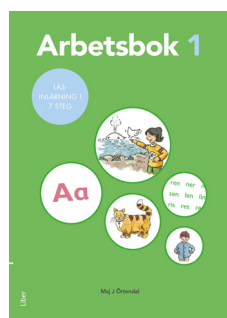
Läsebok 1

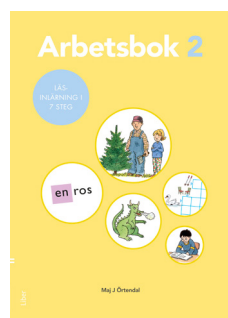
Läsebok 2

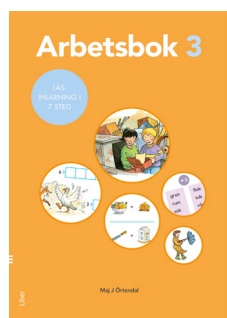
Läsebok 3

Arbetsbok 1

Arbetsbok 2

Arbetsbok 3

Läskort

Namn: _____

Datum	Sidor	Kommentar	Signatur